

Fund af kalkmalerier.

Ved tilsyn af Niels-Holger Larsen den 9.2.2016 blev der fundet rester af kalkmalerier på tårnrummets sydside lige under bjælkeloftet, samt i på undersiden af buen mellem skibet og tårnet. En pudsflage faldt af i forbindelse med afrensning af puds, efter et elkabel blev fjernet.

Tårnrummets sydside.

Forrest ses buen, hvor der i toppen er en revne. Langs denne dukkede en bemaling frem under puds.

Længst bagude under bjælke nr. to fra gavlen sidder den anden rest af kalkmaleri.

Tårnet er ifølge Danmarks Kirker, Bornholm, side 557, tilføjet i 1500-tallet.

Om kalkmalerier er der kun sparsomme oplysninger på side 562. Her nævnes at der næppe findes kalkmalerier, idet kirkens indvendige vægges puds er afhugget og genoppudset i 1859.

Dette ser imidlertid ikke ud til at gælde for tårnrummet.

Den nuværende puds, som har løsnet sig og falder af i forbindelse med afrensning af plastmaling er sat på en ujævn kalket mørtelflade, der udjævner murværket af blandede stensorter – granit, sandsten og kalksten.

Puds fra 1500-tallet er en meget fed ensartet grovkornet mørtel med 2-3 mm granitsand, måske med bornholmsk cement, idet mørtlen er varmgrå, og relativ hård.

Kalkmaleriet – en engel?

På den oprindelige kalkpuds er der kalket et lag varm-hvidt, hvorpå kalkmaleriet er malet. Oven på dette er der et til to lag hvidere kalkning, og atter flere lag kalkning, hvoraf nogle er ret tykke, nærmest som en svumning.

Vingen (?) – rosa bund, gule og brune streger. Hvide overkalkninger. Pudslag.

Hoved (?) – rødbrune streger, gult hår med mørkere streger.

De tykkere lag kalkninger/svumnings har formentlig skullet udjævne og lukke revner i murværket – det er også her at pudsen især er løsnet. Revner giver hist og her træk fra murlivets trappeopgang – muren er relativ tynd mellem trapperum og tårnrum.

I 1859 har man oven på den ujævne overflade påført et glat udjævnende kalkmørtellag med varierende tykkelse og med forskellig sammensætning. De inderste tykkere lag med en svag mørtel, smuldrende og noget ensartet i kornstørrelse 1-2 mm.

De yderste og tyndere lag er væsentlig hårdere og kalkrige – det afsluttende lag fra 2-4 mm er ret hårdt og nærmest glattet.

Her ovenpå flere tyndere lag kalkning, ofte noget beskidte.

Aller yderst de to-til tre tynde lag plastmaling fra 1972.

Kalkmaleriets farver sidder meget løse, og trækkes her og der af med kalklaget ovenpå. Egentlig afrensning er ikke forsøgt.

Pudslagene er i varierende grad løsnede fra underlaget.

Plastlaget med et par lag fastsiddende kalklag på bagsiden, kunne tages af med spartel/skraber.

Nedenunder dukkede huller og revner frem – og løsnede lag, bevægelige (ved tryk med fingrene) blev forsigtigt fjernet – afhugning forsøges begrænset.

Buen

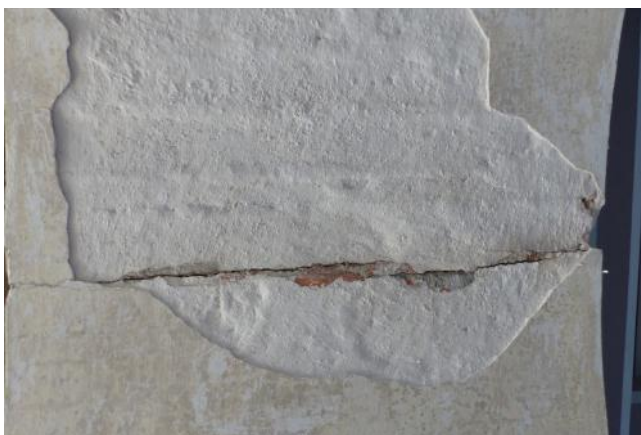

Undersiden af buen blev ligeledes afrenset med skraber, men i toppen var pudsen løsnet omkring en gennemgående revne.

Da den løsrede puds omkring revne blev fjernet – fortsatte pudsen med at være løs – en mindre parti er fjernet.

Også her er der kalket – svummet oven på stenene, hvis struktur anes i overfladen. Stenflager sat på højkant som et stik.

Langs kanten af revnen, under den kvide kalkning, dukkede en rød farve frem – uden tvivl fra en kalkmaling, som har gået op ad væggen ind mod skibet.

Røde spor langs revne. – rød okker.

Farven går op af væggen omkring kanten.

Revne i buen top. Rød okker. Den øverste klare farve er med tiden blegnet langs revnen, under et løst pudslag.

Hvad nu?

Der skal repareres med en kalkpuds.

Da vi næppe fjerner kalk og puds ind til stenene skal pudsen sættes på den kalkede overflade.

Den vil vi rense med stiv børste og støvsuger – fugte – og kaste en tynd fed kalkmørtel på – lade den tørre og derpå bygge en ny egentligt pudslag op, passende til det bestående.

Derefter filtses overfladen med en til to gange sandkalk – inden kalkning.

Men – hvad dækker vi kalkmalerierne med – inden børstning og støvsugning (som måske vil fjerne dem) og inden udkastet? En kalkning?

Det spørger vi kirkekonsulenterne om.

Niels-Holger Larsen

9.2.2016

Kontaktliste

Menighedsråd : <http://pederskerkirke.dk/>

Kirkevæрге / Kaj Jørgensen / pedersker16@live.dk / 30302717

Graver / kirketjener / Birger J. Bendtsen / biinga@mail.dk / 51 50 4197

Rådgivere:

Arkitekt MAA Niels Holger Larsen / tilsyn / nielsholgerlarsen@gmail.com / 21463977
www.kulturarvbornholm.dk

Håndværkere

Murerarbejde:

Jørn Ole Klausens Murerforretning / Michael Hjorth Nielsen / michael@jokbyg.dk / 40368979
Henning / 23395783

Tømrer, afdækning / Hasle Savværk / Kasper Pihl / haslesavvaerk@hotmail.com / 40416951
Per Finne / 22257409

Malerarbejde / Brian Kofoed, Aakirkeby / briank@malerfirma-briankofod.dk / 40469525

Elektriker / Knud Jensen / Lars Funch Jensen, / lars@knudjensen-el.dk / 41189922
Martin / 20466655
